

Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Факультет фізичного виховання
Кафедра загальної психології

“ 29 ” червня 2023 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІН**
Спеціальна та реабілітаційна психологія -
(найменування навчальної дисципліни)

підготовки здобувачів
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальності **053 Психологія**
(шифр і назва спеціальності)
за освітньо-професійною програмою **Психологія**
(назва програми)

мова навчання **українська**

Розробник:

Мамічева Олена Володимирівна, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри логопедії та спеціальної психології Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»

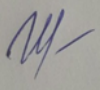
Рецензенти:

1. Родіна Наталія Володимирівна, доктор психологічних наук, професор завідувачка кафедри диференціальної і спеціальної психології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.

2. Омельченко Марина Сергіївна, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри спеціальної педагогіки та інклюзії Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»

Робоча навчальна програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри загальної психології

Протокол № 12 від « 26 » червня 2022 р.

Завідувач кафедри ШайдаН.П.
(ПБ)

Погоджено групою забезпечення спеціальності 053 Психологія третього (освітньо-наукового) рівня

Керівник групи забезпечення Саврасов М.В.
(ПБ)

Затверджено та рекомендовано до впровадження
вченою радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

«29» червня 2023 р.

протокол № 9

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів за навчальним планом - 5	Обов'язкова	
Загальна кількість годин – 150	Рік підготовки:	
	1-й	1-й
	Семестр	
	2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: контактних – 2,5 самостійної роботи здобувача – 3	Лекції	
	30 год.	30 год.
	Практичні	
	10 год.	10 год.
	Лабораторні	
	- год.	- год.
	Самостійна робота	
	110 год.	110 год.
Вид контролю: іспит		

Метою вивчення навчальної дисципліни «Спеціальна та реабілітаційна психологія» є: розгляд системи знань, уявлень на сучасному рівні науки про психологічні особливості, пізнавальні процеси та діяльності людей з різними порушеннями у віковому та типологічному аспектах; розкрити теоретичні і практичні аспекти процесу реабілітації людини, види реабілітації, досягти рівня наукової і професійної підготовки в цій галузі відповідно до державних та європейських стандартів.

2. МАТРИЦЯ
компетентностей, програмних результатів навчання,
методів навчання, методів контролю з обов'язкової навчальної дисципліни
«Методологія наукових досліджень»

Компетентності, які формуються (шифр відповідно до освітньої програми)	Програмні результати навчання (шифр відповідно до освітньої програми)	Методи навчання	Методи контролю
<p>ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>СК2. Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у психології та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках, та забезпечувати якість виконуваних досліджень.</p>	<p>РН2. Розуміти загальні принципи та методи психології, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері психології та у викладацькій практиці.</p>	<p>навчальна лекція з елементами проблемного викладу; семінарське заняття із застосуванням частково-пошукового та дослідницького методів та інтерактивних технологій; самостійна робота студентів на платформі дистанційного навчання.</p>	<p>бесіда, тематичні письмові самостійні роботи у формі рефератів, доповідей, есе, мультимедійних презентацій; усне та письмове опитування; тестування, залік, екзамен.</p>
<p>СК3. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проєкти в сфері психології та дотичні до неї міждисциплінарні проєкти, лідерство та відповідальність під час їх реалізації; забезпечувати</p>	<p>РН3. Виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, формулювати і перевіряти гіпотези, визначати чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.</p>	<p>ППП (представлення-практика-продукування); лексичні; граматико-перекладний; комунікативний; сугестивного відкриття; у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання.</p>	<p>бесіда, тематичні письмові самостійні роботи у формі рефератів, доповідей, есе, мультимедійних презентацій; усне та письмове опитування; тестування, екзамен.</p>

<p>дотримання прав інтелектуальної власності.</p> <p>СК5. Здатність оцінювати рівень власної фахової компетентності, саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя, підвищувати професійну кваліфікацію, бути професійно мобільним.</p> <p>СК7. Уміння толерувати невизначеність і доводити унікальність власного наукового пошуку в умовах інформаційного/цифрового суспільства.</p>	<p>РН5. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, статистичні методи аналізу даних, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи, розробляти інноваційні дослідницькі методики у сфері психології, перевіряти їх ефективність.</p>	<p>Метод проблемного викладення матеріалу, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, кейс-метод, метод проектів, створення ситуацій зацікавленості, аналіз статистичних звітів та іншої статистичної документації, метод інтерв'ю, самостійна робота.</p>	<p>тематичні письмові самостійні роботи у формі рефератів, доповідей, есе, мультимедійних презентацій; усне та письмове опитування; тестування, екзамен.</p>
	<p>РН7. Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти у сфері психології, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та прикладні проблеми психології з урахуванням соціальних, економічних, етичних і правових аспектів.</p>	<p>навчальна лекція з елементами проблемного викладу; семінарське заняття із застосуванням частково-пошукового та дослідницького методів та інтерактивних технологій; самостійна робота студентів на платформі дистанційного навчання.</p>	<p>бесіда, тематичні письмові самостійні роботи у формі рефератів, доповідей, есе, мультимедійних презентацій; усне та письмове опитування; тестування, залік, екзамен.</p>

	<p>РН8. Визначати свої професійні можливості та завдання підвищення професійної кваліфікації й професійної мобільності.</p>	<p>словесні методи: пояснення, бесіда (вступна, репродуктивна, евристична, контрольна); наочні методи: таблиці, схеми, роздаткові матеріали, робота з навчальними посібниками; практичні методи: тренувальні вправи й письмові завдання; проблемно-пошукові методи.</p>	<p>бесіда, тематичні письмові самостійні роботи у формі рефератів, доповідей, есе, мультимедійних презентацій; усне та письмове опитування; тестування, екзамен.</p>
	<p>РН9. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми психології державною та іноземною мовами, готувати результати досліджень у вигляді наукових публікацій.</p>	<p>Метод проблемного викладення матеріалу, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, кейс-метод, метод проектів, створення ситуацій зацікавленості, аналіз статистичних звітів та іншої статистичної документації, метод інтерв'ю, самостійна робота.</p>	<p>тематичні письмові самостійні роботи у формі рефератів, доповідей, есе, мультимедійних презентацій; усне та письмове опитування; тестування, екзамен.</p>

3. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	зокрема				усього	зокрема			
		л	пр	лаб	с.р.		л	пр	лаб	с.р.
Тема 1. Вступ до спеціальної та реабілітаційної психології.	15	3	1	-	11	15	3	1	-	11
Тема 2. Природничо-наукова основа спеціальної психології	15	3	1	-	11	15	3	1	-	11
Тема 3. Реабілітаційна психологія: мета, завдання, зв'язок з іншими дисциплінами	15	3	1	-	11	15	3	1	-	11
Тема 5. Загальні питання реабілітації, її види, етапи, технології	15	3	1	-	11	15	3	1	-	11
Тема 4. Предмет реабілітаційної психології	15	3	1	-	11	15	3	1	-	11
Тема 6. Принципи та методи досліджень спеціальної психології	15	3	1	-	11	15	3	1	-	11
Тема 7. Закономірності психічного розвитку дітей з ООП	15	3	1	-	11	15	3	1	-	11
Тема 8. Психологічні особливості дітей з ООП	15	3	1	-	11	15	3	1	-	11
Тема 9. Кризові стани та психологічна допомога при них.	15	3	1	-	11	15	3	1	-	11
Тема 10. Вікові аспекти реабілітації	15	3	1	-	11	15	3	1	-	11
Усього годин	150	30	1	-	110	150	30	1	-	110

4. Програма навчальної дисципліни

4.1. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Вступ до спеціальної та реабілітаційної психології.	3	3
2	Тема 2. Природничо-наукова основа спеціальної психології	3	3
3	Тема 3. Реабілітаційна психологія: мета, завдання, зв'язок з іншими дисциплінами	3	3
4	Тема 4. Загальні питання реабілітації, її види, етапи, технології	3	3
5	Тема 5. Предмет спеціальної та реабілітаційної психології	3	3
6	Тема 6. Принципи та методи досліджень спеціальної та реабілітаційної психології	3	3
7	Тема 7. Закономірності психічного розвитку дітей з ООП	3	3
8	Тема 8. Психологічні особливості дітей з ООП	3	3
9	Тема 9. Кризові стани та психологічна допомога при них.	3	3
10	Тема 10. Вікові аспекти реабілітації	3	3

4.2. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Основні поняття спеціальної та реабілітаційної психології	1	1
2	Культурно – історична теорія розвитку вищих психічних функцій.	1	1
3	Предмет реабілітаційної психології .	1	1
4	Теоретичні аспекти реабілітології як науки та сфери практичної діяльності.	1	1
5	Предмет та основні завдання спеціальної та реабілітаційної психології	1	1
6	Основні принципи та методи досліджень спеціальної та реабілітаційної психології. Види реабілітації.	1	1
7	Своєрідність процесів запам'ятовування, збереження та відтворення у учнів з особливими освітніми потребами.	1	1
8	Особливості сенсорного пізнання дітьми із особливими освітніми потребами	1	1
9	Перша допомога при психіатричних, невідкладних випадках.	1	1
10	Вікові особливості протікання патологічних процесів	1	1

4.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Роль Л.С.Виготського в розвитку спеціальної психології. Основні реабілітаційні аспекти : психологічний, медичний, фізичний, професійний, соціальний, економічний. Рівні	11	11

	реабілітації, фази, варіанти, етапи реабілітації. Реабілітаційний потенціал і реабілітаційний прогноз, принципи реабілітації. Ефективність реабілітації. Індивідуальна програма реабілітації.		
2	Нейропсихологічна концепція мозкової організації психічної діяльності.	11	11
3	Психологія та реабітологія кризових станів, психологічний супровід кризових станів Типологія кризових станів. Ендогенні кризові стани та їх психологічний супровід Кризові стани, викликані сильним стресом із загрозою здоров'ю, гідності та життю людини Психологія важкої втрати й горювання.	11	11
4	Принципи та методи досліджень спеціальної та реабілітаційної психології	11	11
5	Вольові якості, почуття і характер дітей із ООП	11	11
6	Види реабілітації. Медична реабілітація, її зміст та складові. Професійна реабілітація та її складові : профорієнтація, отримання професії, адекватне працевлаштування. Трудова реабілітація. Соціальна реабілітація.	11	11
7	Сутність, принципи та засоби корекційно-розвиваючого навчання в спеціальних закладах /Л.С. Виготський, Ж.І.Шиф, В.Н.Синьов/.	11	11
8	Принципи індивідуалізації та комплексності при плануванні реабілітації осіб різних вікових груп. Взаємозв'язок між психологом та реабітологом.	11	11
9	Реабілітаційна психологічна допомога при захворюваннях	11	11
10	Класифікація запальних та обмінно-метаболічних процесів в організмі людини. Закономірності протікання патологічних процесів. Особливості протікання патологічних процесів у осіб різних вікових груп. Фази реабілітації. Планування окремих фаз реабілітації залежно від віку.	11	11

5. Критерії оцінювання результатів навчання

За накопичувальною 100 – бальною шкалою	За національною шкалою	
	<i>для екзаменів, звітів з практики, курсових робіт</i>	<i>для заліків</i>
90–100 балів	відмінно	зараховано
89–75 балів	добре	
60–74 балів	задовільно	
26–59 балів	незадовільно	не зараховано
0–25 балів	неприйнятно	

Критерії оцінювання результатів навчання (екзамен)

Критерії оцінювання результатів навчальних досягнень здобувачів: «відмінно» (90-100 балів) – здобувач демонструє високий рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни, «добре» (75-89 балів) – здобувач виявляє достатній рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни, «задовільно» (60-74 балів) – наявний рівень мінімально достатніх знань, «незадовільно» (26-59 балів) – недостатній рівень наявних результатів навчання, «неприйнятно» (0-25 балів) – результати навчання відсутні.

6. Засоби діагностики

Питання до іспиту з дисципліни «Спеціальна та реабілітаційна психологія»

1. Базові чинники в психологічній реабілітації
2. Вкажіть основні симптоми та причини олігофренії.
3. Особливості посткризової психологічної діагностики дітей.
4. Диференційна діагностика олігофренії та деменції.
5. Загальні питання спеціальної та реабілітаційної психології.
6. Історичний розвиток та сучасні тенденції в психології та реабілітології.
7. Кризові стани і психологічна допомога при них. Афективні розлади.
8. Культурно-історична теорія розвитку вищих психічних функцій (Л.С.Виготський).
9. Нейропсихологічна концепція мозкової організації психічної діяльності дітей.
10. Основні поняття спеціальної психології та реабілітології.
11. Особливості формування Я-концепції людини у кризі здоров'я та людиниз особливими потребами. Соціальна стигматизація.
12. Предмет та завдання спеціальної та реабілітаційної психології .
13. Принципи реабілітаційного процесу.
14. Принципи та методи спеціальної психології.
15. Психологічна наука о закономірностях психічного розвитку дітей
16. Психологічна характеристика епілептичної деменції.
17. Психолого-педагогічне вивчення дітей із ЗПР.
18. Реабілітаційна психологічна допомога при неврозах.
19. Реабілітаційна психологічна допомога при онкозахворюваннях.
20. Реабілітаційна психологічна допомога при психічних розладах.
21. Реабілітаційна психологічна допомога при психічних розладах.
22. Реабілітаційна психологічна допомога при психосоматичних захворюваннях.
23. Реабілітаційний потенціал.
24. Реабілітація та психологічна і соціальна допомога особам з ООП
25. Розвиток спеціальної психології в Україні
26. Розкрийте типові особливості характерні всім дітям із ЗПР.
27. Роль біологічних та соціальних процесів у розвитку психіки.
28. Ставлення до хвороби і здоров'я як чинник успішної реабілітації.
29. Теоретичні питання спеціальної та реабілітаційної психології.
30. Фізіологічний механізм мислення. Види мислення.

Завданнями для поточного контролю є стандартизоване тестування, реферати, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, студентські презентації та виступи на наукових заходах та інші види індивідуальних та групових завдань.

7. Рекомендована література (основна)

1. Дегтяренко Т.М., Вавіна Л.С. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: Навчальний посібник. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2015. – 302с.
2. Липа В.О. Психокорекційна педагогіка (олігофренопедагогіка) в практиці інклюзивного навчання / В.О. Липа. - Навчальний посібник. Видання 2-е, доп. і перероб. – Слов'янськ: Вид-во ФОП Д.Л.Падченко, 2018. – 358 с.
3. Малій Н.Ю. Основні психологічні фактори розвитку інтернальності/ Н.Ю. Малій. - Теоретичні і прикладні проблеми психології.-Збірник наукових праць № 1(42) 2017. Том 2.
4. Мамічева О.В. Діагностика та корекція порушень психофізичного розвитку дітей / О.В. Мамічева. - Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта. Частина II. – Слов'янськ: Вид-во Б.І.Маторіна, 2019. – 262 с.
5. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1. – Київ, 2018. – 208 с.
6. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 2. – Київ, 2018. – 240 с.
7. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 3. – Київ, 2018. – 236 с.
8. Пахомова Н. Г., Кононова М.М. Спеціальна психологія / Н. Г. Пахомова, М.М. Кононова – Полтава : АСМІ, 2015 – 389 с.
9. Спеціальна психологія. У питаннях і відповідях: навчальний посібник / укл. О. В. Чепка – Умань : ВПЦ «Візаві», 2016 – 104 с.

Рекомендована література (допоміжна)

1. Бочелюк В.Й., Турубарова А.В. Психологія людини з обмеженими можливостями. Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 264 с.
2. Виготський Л.С. Основи дефектології. Посібник для вузів ./ Виготський Л.С. – СПб.: 2003. - 654 с.
3. Іпатов А.В., Сергієні О.В., Войтчак Т.Г. Професійна реабілітація інвалідів. Дніпропетровськ, 2005. - 227 с.
4. Організація психотерапевтичної допомоги в системі реабілітації хворих та інвалідів з психічними та поведінковими розладами, кризовими станами і потерпілих в результаті техногенних аварій і катастроф в умовах реформування охорони здоров'я. Методичні рекомендації. Донецьк, 2012. - 83 с.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/6016/1/%D0%A1%D0%BF%D0%B5%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf>

3. <http://socio.125mb.com/spetsialnaya-psiologiya-ucheb-posobie-dlya.html>
4. twirpx.com/file/524552/
5. knigi.tr200.ru/f.php?f...p=0
6. student-library.net/.../86-1-0-1043
7. alleng.ru/edu/philos3.htm
8. monsimulacres.at.ua/load/12

9. Посилання на дистанційний курс

Вивчення навчальної дисципліни «Спеціальна та реабілітаційна психологія» може відбуватися дистанційно або змішано на платформі Moodle ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (<http://ddpu.edu.ua:9090/moodle/course/view.php?id=68>)

Дистанційний курс розраховано на 10 тем. Кожна тема містить такі компоненти: лекційний матеріал, матеріал для практичних занять, та завдання для самостійної роботи. Кожна тема може вміщувати посилання на відкриті освітні ресурси мережі Інтернет.